वाधेमगस्त्यनामे ॥ सलिलममरपात्रयोज्झितं यद्वन-परिवेष्टितमूर्त्तिभिर्भुजङ्गैः । फणिजनितविषाग्निसम्प्रदुष्टं भवति शिवं तदगस्त्यदर्शनेन ॥ स्मरणादपि पापमपाकुरुते किमुत ? स्तुतिभिर्वरुणाङ्गरुहः । मुनिभिः कथितोऽस्य यथार्थविधिः कथयामि तथैव नरेन्द्रहितम् ॥ संख्याविधानात् प्रतिदेशमस्य विज्ञाय सन्दर्शनमादिशेज्ज्ञः । तच्चोज्जयिन्यामगतस्य कन्यां भागैः खराख्यैः स्फुटभास्करस्य ॥ दैवतमभिजेऽरुणरश्मिजालैर्नैशेऽन्धकारे दिशि दक्षिणस्याम् । सांवत्सरावेदितदिग्विभागे भूपोऽर्घमुर्व्यां प्रयतः प्रयच्छेत्" ॥ इत्युक्त्वान्ते उपसंहृतं यथा "दृश्यते स किल हस्तगतेऽर्के रोहिणीमुपगतेऽस्तमुपेतीति" ।

अगस्त्यसंहिता स्त्री अगस्त्यनिर्मिता संहिता । रामचन्द्रविष्णुवामनादिपूजेतिकर्त्तव्यताबोधके शास्त्रभेदे ।

अगस्त्योदय पु० अगस्त्यस्य नक्षत्ररूपेण दक्षिणस्यस्य उदयः। अगस्त्यनक्षत्रोदये तस्य च नक्षत्रस्य दक्षिणस्थितत्वेन उत्तरदिग्वासिनां सर्वदा दर्शनयोग्यता नास्ति, तस्योदयश्च भाद्रशेषे भवति "यस्तु भाद्रपदे मासि उदिते कलसोद्भवे इति" पुराणम् । तद्विवरणम् अगस्त्यचारशब्दे दर्शितम् ॥ तस्योदये जलादीनां प्रसन्नत्वं "प्रसादोदयादम्भः कुम्भयोनेर्महौजसः इति" रघावुक्तम् ।

अगाध त्रि० गाध-प्रतिष्ठायाम् घञ्-न०ब० । अतिगभीरे । छिद्रे न० । गाधः निम्नसीमा स नास्ति यस्येति । नीचसीमारहिते "सास्त्रगाधे भये मग्नेति" पुरा० दुर्बोधे च । "अगाधस्तानघागुणा" इत्यमरः । [ह्रदे ।

अगाधजल पु० अगाधं जलमत्र । अतिगभीरजले

अगार न० अगम् न गच्छन्तमृच्छति प्राप्नोति अग+ऋ-अण् । गृहे । "तत्रागारं धनपतिगृहानिति मेघ० ।

अगिर पु० न गीर्यते दुःखेन गृ-बा० क न०त० । स्वर्गे ।

अगिरौकस् पु० अगिरः स्वर्गं ओकोवासस्थानं यस्य । देवे ।

अगु पु० न गौः किरणोऽस्य । राहुभेदे सूर्यालोकाभावे तमसि । गोशून्ये त्रि० ।

अगुण पु० न०त० । गुणविरोधिनि दोषे । "तद्वः सर्वं प्रवक्ष्यामि प्रसवे च गुणागुणमिति" स्मृतिः न०ब० । गुणरहिते त्रि० "भक्तिप्रीतिप्रणयसहितं मानदम्भाद्यपेतं चेतोऽस्माकं गुणवदगुणं गोदुहां देहमेतत्" इत्युद्धवदूतः ।

अगुरु न० न गुरुर्यस्मात् । स्वनामप्रसिद्धे, अगुरुचन्दने "धूपैश्चागुरुगन्धिभिरिति" शिंशपा वृक्षे (शिशु) च । गुरुभिन्ने, उपदेशकशून्ये त्रि० । गुरुवर्णभिन्ने लघुवर्णे पु० "अगुरुचगुरुकं भवति गुरु द्वौ यनकचगुरुके, प्रथिवदनासाविति" श्रुतबोधः । गौरवरहिते गौरवविपरीतलाघवे वर्ति त्रि० ।

अगुरुशिंशपा स्त्री अगुरुःसारो यस्याः 'साऽशी शिंशपा मध्यपदलोपित० । (शिशु) इति प्रसिद्धे शिंशपावृक्षे ।

अगूढगन्ध न० न गूढो गन्धो यस्य द्वब० । हिङ्गुद्रव्ये । तन्निर्यासस्योत्कटगन्धत्वात्तथा । अगुरुप्रसौरभे द्रव्यमात्रे त्रि० ।

अगृभीत त्रि० न गृहीतम् छान्दसत्वात् हस्य भः । अगृहीते, "जयजय जहृजामगृभीतगुणामिति, भाग० ५० ।

अगौकस् पु० अगः पर्वत ओकः स्थानं यस्य । शरभे पर्वतवासिनि त्रि० ।

अग्नामरुत् पु० द्वि० द्व० आमरुत् । एकहविरुद्देश्ययोस्तन्नाम्नोर्देवयोः । तौ देवते अस्य अण् । आग्निमारुतं हविः । [देवयोः ।

अग्नाविष्णु पु० द्वि०द्व० आमरुत् । एकहविर्भोक्तोस्तन्नामकयो

अग्नायी स्त्री अग्नि+ऐङ् ङीष् । अग्नेर्योषिति स्वाहाख्यायाम् । "वरुणानी नचाग्नायी तस्याः सिमन्तिनी समेवि" भट्टिः । सा च दक्षकन्या तस्यास्याग्निप्रियताकथा महाभारते "दक्षस्याहं प्रिया कन्या स्वाहा नाम महाभुज ! ॥ बाल्याद् प्रभृति नित्यञ्च जातकामा हुताशने स न मे कामनां पुत्र ! समग्रं जानाति पावकः । इच्छामि शाश्वतं वासं वस्तुं पुत्र ! सहाग्निना । स्कन्द उवाच । हव्यं कव्यञ्च यत् किञ्चिद्द्विजा० नामाथ संस्कृतम् । होष्यन्त्यग्नौ सदा देवि ! स्वाहेत्युक्त्वा समुद्धृतम् । अद्य प्रभृति दास्यन्ति सवृत्ताः सत्पथे स्थिताः । एवमग्निस्त्वया सार्द्धं सदा वत्स्यति शोभने" ! वन० मार्क० प० ।

अग्नि पु० अङ्गति ऊर्द्ध्वं गच्छति अगि-नि नलोपः । अग्नौ स्वनामप्रसिद्धे तेजोभेदे, तेजसि आकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापोऽद्भ्यः पृथिवी, इति" श्रुतिः । तत्र तेजःपदार्थस्तावद्द्विविधः सूक्ष्मः स्थूलश्च । सूक्ष्मवायुसंभूतः सूक्ष्मवायुसंभूतः सूक्ष्मः पञ्चीकृतस्तु स्थूलः "तासां त्रिवृतं त्रिवृतमेकैकां करोतीति" श्रुतौ त्रिवृत्करणस्य पञ्चीकरणस्यापुक्तत्वात्तम् । पञ्चीकरणप्रकारश्च पञ्चीकरणशब्दे वक्ष्यते । तथा च भूतान्तराद्यमभागमिश्रितेन स्वस्वार्द्धभागेन उत्पन्नः पञ्चीकृतः । तस्य च पञ्चात्मकत्वेऽपि "वैश्वेऽन्तर्भावाद इति" शारीरकोक्तेः भूयस्त्वात् तैजसत्वव्यवहारः । सोऽयं स्थूलो वह्निः प्रकारान्तरेण त्रिविधः भौमः